

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა №80

02.10.2020

საქმიანობის დასახელება: „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ მაგისტრალური გაზსადენის „ხაშური-ზესტაფონის“ მონაკვეთის 0-36 კმ-ის მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტი;

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“;

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ხაშურის, საჩხერის და ჭიათურის მუნიციპალიტეტები;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 17.08.2020;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“;

ძირითადი საპროექტო მონაცემები

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“ მიერ წარმოდგენილია ხაშურის, საჩხერის და ჭიათურის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ მაგისტრალური გაზსადენის „ხაშური-ზესტაფონის“ მონაკვეთის 0-36 კმ-ის მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტი სკოპინგის ანგარიშში.

წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშში მოიცავს აღმოსავლეთ-დასავლეთის მაგისტრალური გაზსადენის „ხაშური-ზესტაფონის“ 70 კმ მონაკვეთის პირველი (აღმოსავლეთის მხრიდან) 36 კმ ნაწილის მშენებლობის პროექტს, რომელიც დაიგეგმა ბუნებრივი აირის გაზრდილი მოთხოვნის დაკმაყოფილებისა და საიმედო მიწოდების მიზნით. აღნიშნული 36 კმ მონაკვეთი იწყება ხაშურის მუნიციპალიტეტის სოფ. ჩორჩანას ტერიტორიიდან, გაივლის საჩხერის მუნიციპალიტეტს და სრულდება ჭიათურის მუნიციპალიტეტის სოფ. მანდაეთის მიმდებარე ტერიტორიაზე. საპროექტო გაზსადენი ძირითადად მიუყვება არსებულ მაგისტრალური გაზსადენის დერეფანს და წარმოადგენს „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ DN700 მაგისტრალური გაზსადენის „გორი-ქარელის“ მონაკვეთის გაგრძელებას დასავლეთის მიმართულებით. საპროექტო ტერიტორიიდან უახლოესი საცხოვრებელი სახლი მდებარეობს დაახლოებით 60 მ-ში სოფელ ქვედა ბერეთისაში.

საპროექტო დოკუმენტაციის მიხედვით მილსადენის უმეტესი ნაწილი განლაგებული იქნება მიწისქვეშა ტრანშეებში. მილსადენის ნაწილი გადაკვეთს საავტომობილო გზებს, მდინარეებს, არხებს და ხევებს, ასევე, სხვადასხვა საკომუნიკაციო ქსელებს. ობიექტის მშენებლობა გათვალისწინებულია ერთ ეტაპად, მშენებლობის ხანგრძლივობა შეადგენს სავარაუდოდ 24 თვეს.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, მილსადენის მუშა წნევა იქნება 2 მგპა (საპროექტო წნევის 5.4 მგპა), მილის ფოლადის სიმტკიცის კლასი X60, მილის დიამეტრი 711,2 მმ, კედლის სისქე 10,31 მმ, მილის მინიმალური ჩაღრმავება სწორხაზოვან უბანზე იქნება 0,8 მ, მრუდწირულ უბანზე -1,1 მ, გაზსადენის სამშენებლო დერეფნის სიგანე 8-20 მ.

ტექნოლოგიური სქემით გათვალისწინებულია შემდეგი ელემენტები: 36000 მ სიგრძის მიწისქვეშა გაზსადენი; ერთი DN700 სფერული საონკანო კვანძი (ცალმხრივი გაქრევით) გაზსადენის ტრასის დასაწყისში (კმ.ნ. 0); ერთი DN700 სფერული საონკანო კვანძი (ცალმხრივი გაქრევით) გაზსადენის ტრასის კმ.ნ. 27+350-ზე; DN500 შემკრავი გაზსადენის ტრასის დასაწყისში, რომელსაც აქვე განლაგებულ (საპროექტო DN700) სახაზო ონკანთან ერთად ექნება საერთო გაქრევის ხაზი; DN150 სოფელ ხვანის განშტოება გაზსადენის კმ.ნ. 14+500-ზე; DN200 საჩხერის განშტოება გაზსადენის კმ.ნ. 24+450-ზე; DN500 შემკრავი გაზსადენის კმ.ნ. 27+350-ზე, რომელსაც აქვე განლაგებულ (საპროექტო DN700) სახაზო ონკანთან აქვს საერთო გაქრევის ხაზი; ოთხი საიზოლაციო ქურო გაზსადენის განშტოებებზე; ექვსი დამხშობი საპროექტო მილსადენის თავსა და ბოლოში და განშტოებებზე.

გაზსადენის ტრასა კვეთს საავტომობილო გზებს, მდინარეებს, არხებს და ხევებს, მილსადენებს, მაღალი ძაბვის ელექტროგადამცემ ხაზებს და კაბელებს. მდ. ჭერათხევზე და მდ. დუმალაზე დაგეგმილია გაზსადენის წყალქვეშა განლაგება, ხოლო მდ. ძირულაზე საჭიერო გადასასვლელის მოწყობა. საპროექტო გაზსადენი 15 ადგილზე კვეთს „საგურამო-ქუთაისის“ მაგისტრალურ გაზსადენს და 12 ადგილზე WREP-ს (დასავლეთის მიმართულების საექსპორტო მილსადენი). ყველა შემთხვევაში საპროექტო გაზსადენი გადის მოქმედი მილსადენების ქვეშ. გაზსადენის ტრასა პკ 288+89-ზე კვეთს „ხაშური-ბათუმის“ უმოქმედო DN500 მილსადენს და პკ 295+75-ზე DN50 ფოლადის წყალსადენს. საპროექტო ტრასა კვეთს 0.4კვ, 10კვ და 500 კვ-იან ელექტროგადამცემ ხაზებს. საპროექტო გაზსადენის ტრასა კვეთს ასევე მცირე (50 სმ სიგანის) არხს (პკ 146+18), ნაკადულს (პკ 192+44) და ხევს (პკ 185+45 - პკ 185+54). გადაკვეთები შესრულებულია ნორმატიული დოკუმენტების მოთხოვნების შესაბამისად. საპროექტო გაზსადენი კვეთს ორ ასფალტის და ერთ ბეტონის საავტომობილო გზას. სამივე გზის გადაკვეთაზე გათვალისწინებულია მილსადენის ღია წესით გაყვანის ხერხის გამოყენება.

სკოპინგის ანგარიშში განხილულია რამდენიმე ალტერნატიული ვარიანტი - არაქმედების, მოქმედი გაზსადენის დემონტაჟის და ახლის განთავსების არსებულ დერეფანში, უმოკლესი გზის და შერჩეული ალტერნატიული ვარიანტი. შერჩეული ალტერნატივის დადებით მხარედ განიხილება ის ფაქტი, რომ ხდება ათვისებული დერეფნის მაქსიმალური გამოყენება, ამასთან არ საჭიროებს დამატებით მისასვლელი გზების მშენებლობას, არ მოხდება გაზის მიწოდების შეფერხება მშენებლობის ეტაპზე.

მშენებლობის ეტაპზე მოსალოდნელია ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევა, რომელიც გამოწვეული იქნება ნამწვი აირების, მტვრის და შედუღების აეროზოლების გაფრქვევის შედეგად, ასევე სამშენებლო ტექნიკით გამოწვეული ამტვერებით და გამონახობლებით, ტექნიკა იმუშავებს მხოლოდ დღის საათებში. გაზსადენის ექსპლუატაციის პერიოდში, ატმოსფერული ჰაერის მუდმივი დაბინძურება მოსალოდნელი არ არის. შესაძლებელია მხოლოდ დროებითი ზემოქმედება გაზსადენის გაქრევის სანთლების საშუალებით მილსადენის სექციების გაზისგან დაცლის დროს. საპროექტო ტერიტორიაზე ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელების ძირითადი წყაროა სამშენებლო ტექნიკა. ხოლო გაზსადენის ექსპლუატაციის პერიოდში ხმაურის გავრცელება მოსალოდნელია მხოლოდ გაქრევის სანთლების საშუალებით მილსადენის სექციების გაზისგან დაცლის დროს.

სკოპინგის განცხადების თანახმად, პროექტის განხორციელება გამოიწვევს ზემოქმედებას გეოლოგიურ გარემოზე, დეტალური ინფორმაცია და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები წარმოდგენილი იქნება გზშ-ს ანგარიშში.

აღმოსავლეთ-დასავლეთის მაგისტრალური გაზსადენის „ხაშური-ზესტაფონის“ 0-36 კმ-ის მონაკვეთი კვეთს მდინარე ჭერათხევს, ძირულას და დუმალას. ზედაპირული წყლების დაბინძურება მოსალოდნელია გაზსადენის მშენებლობის დროს წყლის ობიექტის გადაკვეთის სამშენებლო სამუშაოების შესრულების პროცესში. სამუშაოები ითვალისწინებს მდინარის ნაპირზე, ფსკერსა და სანაპირო ზოლზე ფიზიკური ზემოქმედებას, ჩამონადენის შეჩერებას და გადაადგილებას, აგრეთვე, კალაპოტის და სანაპირო ზოლის კონფიგურაციაში ცვლილებების შეტანას. წყლის ნაკადის გადაადგილების ან წყლის გამტარი მილების მოწყობის სამუშაოების გარდა წყლის ნაკადში სამშენებლო სამუშაოები არ იწარმოებს. გრუნტის წყლის დაბინძურება შეიძლება მოხდეს მიწის ზედაპირზე გაჟონილი ან დაღვრილი საწვავით და საპოხი საშუალებებით, პრევენციის მიზნით მოხდება სამშენებლო ტექნიკის გამართულობის ყოველდღიური შემოწმება.

სკოპინგის განცხადების თანახმად, გზშ-ს ანგარიშში მოცემული იქნება მაგისტრალური გაზსადენის სამშენებლო დერეფანში მიწის სამუშაოების ჩატარების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ უზრუნველყოფს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულებას.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, მოსალოდნელია მცენარეულ საფარზე და ცხოველთა სამყაროზე უარყოფითი ზემოქმედება, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ეტაპზე ჩატარდება შესაბამისი ფლორისტული და ზოოლოგიური კვლევა, რათა აღირიცხოს გავრცელებული მცენარეთა და ცხოველთა სახეობები და შემუშავდეს შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები.

საპროექტო ტერიტორიიდან ყველაზე ახლოს აღმოჩენილი არქიტექტურის ძეგლი (ნაეკლესიარი) დერეფნიდან 55 მეტრით არის დაშორებული. საპროექტო ტერიტორია არ შედის დაცულ ტერიტორიაში, თუმცა საპროექტო ტრასა კვეთს კპ 2.4-დან კპ 8.3-მდე (დაახლოებით 6 კმ-მდე) „ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ „ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატ საიტს (სურამი 2 - GE0000049), აღნიშნული ინფორმაციის გათვალისწინებით, როგორც სკოპინგის ანგარიშშია აღნიშნული, გზშ-ს ანგარიშის მომზადების ეტაპზე ჩატარებული იქნება შესაბამისი კვლევები და შემუშავებული იქნება შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები. საპროექტო მაგისტრალური გაზსადენის 6964 გრძ. მეტრი მდებარეობს სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოში დაცული ინფორმაციის თანახმად, საპროექტო ტერიტორია კვეთს სასარგებლო წიაღისეულის, გაბროს (უბანი „ლომისი I“) გამოვლინებას.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ყველაზე ახლოს აღმოჩენილი არქიტექტურის ძეგლი (ნაეკლესიარი) დერეფნიდან 55 მეტრით არის დაშორებული, საპროექტო ტერიტორიიდან სასაფლაო დაახლოებით 20-30 მეტრით არის დაშორებული, ხოლო სასაფლაოს სამხრეთით მდებარე ციხესიმაგრის ნაშთი 90 მეტრითაა დაშორებული. ამასთან აღნიშნულია, რომ

დეტალური არქეოლოგიური და არქიტექტურული კვლევების ჩატარება დაგეგმილია გზმ-ს ეტაპზე.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, მძიმე ტექნიკის მუშაობის ადგილას და ასევე, სამშენებლო დერეფნის პერიმეტრზე განთავსდება გამაფრთხილებელი ნიშნები და აიკრძალება უცხო პირების დაშვება.

გაზსადენის მშენებლობისათვის სამშენებლო მასალების მიწოდება განხორციელდება კორპორაციის გორის საწყობიდან და თბილისიდან საავტომობილო ტრანსპორტით. სამშენებლო მოედნებამდე და მიმდებარე ტრასაზე ტვირთების ტრანსპორტირებისათვის გამოყენებულ იქნება არსებული საავტომობილო გზები (მათ შორის, გრუნტის გზები). დამატებითი საავტომობილო გზების მშენებლობა პროექტით გათვალისწინებული არ არის.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სამშენებლო მოედნების ზუსტი რაოდენობა არ არის განსაზღვრული, განცხადების მიხედვით სამშენებლო მოედნების რაოდენობის განსაზღვრას და მათი განლაგების ადგილის შერჩევას მოახდენს სამშენებლო ორგანიზაცია, თვითმმართველობის ადგილობრივ ორგანოებთან შეთანხმებით. სამშენებლო მოედნებზე მოხდება სამშენებლო-სამონტაჟო მასალების დასაწყობება, სამშენებლო ტექნიკის განთავსება, მოეწყობა მიწების შედუღების სტენდი. საჭიროების შემთხვევაში, მოეწყობა მუშებისათვის დროებითი საცხოვრებელი, საჭირო ინფრასტრუქტურით.

სამუშაოების წარმოებისას მოსალოდნელია, როგორც სახიფათო, ისე არასახიფათო და ინერტული ნარჩენების წარმოქმნა. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, გზმ ანგარიშში წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია ნარჩენების სახეობების, მახასიათებლების და რაოდენობის შესახებ. ასევე, განისაზღვრება ნარჩენების უსაფრთხო მართვის მეთოდები და საშუალებები. ამასთან ერთად, დოკუმენტში გაწერილი იქნება ნარჩენების შეგროვების, სეპარაციის, დროებითი განთავსების, ტრანსპორტირების და გადაცემის საკითხები.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ისე ხაშურის, საჩხერის და ჭიათურის მერიის საინფორმაციო დაფებზე განთავსება. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე 2020 წლის 8 და 9 სექტემბერს ზემოაღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით გაიმართა საჯარო განხილვები საჩხერის მუნიციპალიტეტის სოფ. კორბოულში და ჭიათურის მუნიციპალიტეტის სოფ. მანდაეთში და სოფ. ქვედა ბერეთისაში. საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“, შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ადგილობრივი წარმომადგენლები და დაინტერესებული საზოგადოების წევრები. საჯარო განხილვაზე საზოგადოების მხრიდან შენიშვნები/მოსაზრებები პროექტთან დაკავშირებით არ გამოთქმულა. საჯარო განხილვის შემდეგ მოხდა საპროექტო ტერიტორიის ადგილზე დათვალიერება. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები და მოსაზრებები წარმოდგენილი არ ყოფილა.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი** უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
 - 3.1. **გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზშის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.**
4. **გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
 - პროექტის აღწერა;
 - პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
 - გაზსადენის ინფრასტრუქტურის ობიექტების აღწერა;
 - გაზსადენის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები (გაზსადენის დიამეტრი, სისქე და სხვა);
 - საპროექტო ტერიტორიის ალტერნატიული ვარიანტები, შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის არაქმედების ალტერნატივა და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივა;
 - გაზსადენის შემადგენელი ობიექტების, მისასვლელი გზების, სანაყაროებისა და სამშენებლო ბანაკის shp ფაილები;
 - გაზსადენის განთავსების სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით და არსებული გაზსადენის დატანით);
 - საქმიანობის განხორციელების ადგილის GPS კოორდინატები Shp ფაილებთან ერთად;
 - დაზუსტებული მანძილი საპროექტო ტერიტორიიდან უახლოეს საცხოვრებელ სახლებამდე და სხვა უახლოეს სამრეწველო ობიექტებამდე;
 - გაზსადენის დაცვის ზონების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - გაზსადენის ტრასის დეტალური აღწერა, მათ შორის საავტომობილო გზებს, მდინარეების, არხების და ხევების, მილსადენების, მაღალი ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზების და კაბელების გადაკვეთის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

4.1. სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ ინფორმაცია კერძოდ:

- მცენარეული და ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- წარმოქმნილი ფუჭი ქანების სავარაუდო მოცულობა, განთავსების პირობები და განთავსების ადგილის (სანაყაროების) GIS კოორდინატები (shp-ფაილთან ერთად);
- გაზსადენის მშენებლობაზე და მისი ოპერირების პროცესში დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- როგორი თანმიმდევრობით (ვადების მითითებით) განხორციელდება გაზსადენის და ასევე მისი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა;
- გაზსადენის მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- არსებული მაგისტრალური გაზსადენის სადემონტაჟო სამუშაოების შესახებ ინფორმაცია (ასეთის არსებობის შემთხვევაში);

4.2. საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- რეგიონის ზოგადი გეოლოგიური რუკა;
- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- გეოლოგიური აგებულება;
- სეისმური პირობები;
- ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები;
- მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო დერეფანში ჩატარებული დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევების სამუშაო პროგრამა (ჭაბურღილების რაოდენობა, ადგილმდებარეობა, ლაბორატორიული კვლევები გრუნტების ლაბორატორიული კვლევის შედეგები და ა.შ.);
- საშიში გეოლოგიური პროცესების (მათი არსებობის შემთხვევაში) შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით.
- გეოლოგიური კვლევის შედეგების გათვალისწინებით შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები.
- საპროექტო დერეფანში ჩატარებული საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის შედეგები.

4.3. ჰიდროლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- მდ. ძირულას, მდ. ჭერათხევის და მდ. დულამას ჰიდროლოგიური მახასიათებლები;
- ეროზიული პროცესების შესახებ ინფორმაციას და საჭიროების შემთხვევაში ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებებს კალაპოტური პროცესების და ნაპირსამაგრი სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

4.4. ბიოლოგიური გარემო:

- ვინაიდან საპროექტო ტრასა კვეთს მდ. ძირულას, მდ. ჭერათხევს და მდ. დულამას წარმოდგენილი უნდა იყოს აღნიშნული მდინარეების იხტიოფაუნაზე ზეგავლენის შესახებ ინფორმაცია და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- წარმოდგენილი უნდა იყოს გაზსადენის მშენებლობისათვის საჭირო, ჭრას დაქვემდებარებული ხე-მცენარეების რაოდენობა და მოცულობა სახეობების მიხედვით;

- ვინაიდან საპროექტო ტერიტორიის ნაწილი ემთხვევა ზურმუხტის ქსელის შეთავაზებულ ტერიტორიას სურამი 2 (GE0000049), გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში უნდა მოიცავდეს ზურმუხტის ქსელზე ზეგავლენის შეფასებას.
- 5. პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის:**
- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, გაფრქვევის წყაროები, გაფრქვეული მავნე ნივთიერებები, გაბნევის ანგარიში და სხვა. დანართის სახით ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევების ნორმების პროექტი.
 - ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების დაბინძურების რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურით გამოწვეული ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ნარჩენების სახეობების, რაოდენობის, სახიფათოობის მახასიათებლების შესახებ მონაცემები და შემდგომი მართვის ღონისძიებები, ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნითა და გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება გარემოზე;
 - ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკებსა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ;
 - კუმულაციური ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი კონკრეტული შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა და გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისა ან შერბილებისათვის გათვალისწინებული კონკრეტული ღონისძიებები;
 - გზმ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- საპროექტო დერეფნის ფარგლებში, განსაკუთრებით სამშენებლო უბნებზე, რომლებიც არ ემთხვევა არსებული მაგისტრალის დერეფანს, განხორციელდეს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შესაბამისი ტერიტორიის არქეოლოგიური კვლევითი სამუშაოები და გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი იყოს ინფორმაცია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების შესახებ;
- საპროექტო ტერიტორია, თანდართული დოკუმენტებით და სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოში არსებული ინფორმაციით კვეთს გაბროს (უბანი „ლომისი I“) გამოვლინებას. შესაბამისად, აღნიშნული ტერიტორია სასარგებლო წიაღისეულთან თანაკვეთის ფართობში წიაღზე დამაგრებას ექვემდებარება. აღნიშნულიდან გამომდინარე საკითხი უნდა შეთანხმდეს სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან და შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი წარმოდგენილი იყოს გზმ-ის ანგარიშში.
- საპროექტო გაზსადენის 6964 გრმ. მეტრი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში, შესაბამისად გზმ-ის

ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი.

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“ მიერ წარმოდგენილ ხაშურის, ჭიათურის და საჩხერის მუნიციპალიტეტებში „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ მაგისტრალური გაზსადენის „ხაშური-ზესტაფონის“ მონაკვეთის 0-36 კმ-ის მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტზე სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი/შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.